

Miscellanea

RONETTI ROMAN

Zilele acestea a murit Ronetti Roman în vîrstă de cincizeci și cinci de ani. Născut dintr'o familie evreiască săracă din nordul Moldovei, a cunoscut de timpuriu literatura ebraică și talmudul.—Și-a complectat apoi cultura, studiînd în străinătate, mai ales în Germania. Intors în țară, familiarizîndu-se cu limba, a început a scrie, făcîndu-se cunoscut printr'un pamflet spiritual îndreptat împotriva lui V. A. Ureche și mai cu samă prin poema romantică „Radu” apărută în 1877, lucrare mult apreciată pe atunci în urma criticii ce i-a făcut d. Carp în „Convorbirile literare”. Funcționar la ministerul de externe, ziarist la „Timpul”, în redacția căruia a lucrat cu Eminescu și Caragiale, retras apoi la țară, unde s'a ocupat cu agricultura, Ronetti Roman n'a produs nimic remarcabil pînă la 1900, cînd a dat la iveală drama „Manasse”. Această operă, care a fost un mare succes de teatru și asupra căreia s'au scris nenumărate articole, e desigur cea mai de samă din producțiile lui. În ea Ronetti Roman a știut să facă cu multă pătrundere psihologia aproape completă a rasei evreești în reprezentanții ei tipici, să creeze caractere vii, cum sînt acele al bătrînului Manasse și al misitului Șor și mai ales să pună, cu o netăgăduită putere de cugetare și adîncime, una din problemele importante ale vremii noastre, cea a asimilării Evreilor cu popoarele în mijlocul cărora viețuiesc. Aceste calități reale, cu toate imperfecțiile limbii pe care Ronetti Roman n'a posedat'o niciodată deplin, fac din „Manasse”, oricare ar fi sforțările numeroșilor săi detractori, o operă de o valoare durabilă și asigură autorului său un loc onorabil în literatura noastră.

IN SUBURBIA LITERARĂ...

Sfîrșitul de an a slujit de îndemn aproape tuturor publicațiilor noastre literare să ne dea cîte o „revistă a anului” consacrată literaturii.

Tristă impresie, mărturisim, ne-au făcut cele mai multe din aceste reviste : ca țară mică, se vede, nu ne putem desbăra de porniri „suburbane” nici în literatură...

Mulți dintre „confrați“ ne-au onorat și pe noi, aceștia grupați în jurul „Vieții rominești“, cu înalta lor atenție.

Cel mai puțin pățimas a fost tot d. N. Iorga, care numește *Viața Românească* „cel dintăiu mare Magazin literar“ (acest nume îl poartă marile reviste engleze,—însă lor le lipsește *unitatea de direcție*, pentru ca denumirea să fie potrivită și pentru noi).

Cei mai mulți însă deplîng „mercantilismul“ introdus de noi în literatură și plîng și pe literații romîni pe cari noi îi „stricăm“ prin... onorarii „fabuloase“...

Ce e asta? Ori suburbanul e ignorant, ori, în nerușinarea lui, presupune pe cetitor ignorant, căci cine nu știe că de o sută de ani marii artiști și literați din toată lumea civilizată trăesc *numai* din munca lor!

Dacă aceste plîngeri le-ar afla un european, ciudată impresie i-ar face această pretenție ca toțmai munca literară, care cere atita încordare nervoasă, și care e atît de utilă, să fie gratuită... Și ce ar crede despre o astfel de concepție un Balzac, un Maupassant sau V. Hugo?... E, în orice caz, o psihologie născută din disprețul muncii, din lipsa de mîndrie a *muncitorului* pentru cîștigul cîstit.

Poate aceasta ar ușura unui străin să înțeleagă expresivul nostru cuvînt de „ciocoism“...

Mai ales dacă va afla în acelaș timp, că după tradițiile noastre... literare răsplata colaborării la revistele cele „dezinteresate“ constă în dreptul ce se recunoaște colaboratorilor—bine-intenționați,—îndată ce apucă condeii spre a combate ideile subversive,—la burse, misiuni în străinătate și catedre universitare...

Dezinteresare literară... pe seama visteriei publice...

Vedeți, cînd un literat scrie după cum îi spune cugetul, și nu se călăuzește decît de inspirație și de conștiința sa, dar primește un onorar ori-cît de modest,—e „mercantil“ și se coboară de pe Parnas...

Dar cînd i se impune să tîmteze pe toți idoli marelui... refectoriu al culturii naționale, cînd zelul său împotriva „ereziei“ se răsplătește cu onorarii... pe viață din lada statului, cînd el este amenințat să-și piardă cariera profesorală pentru simpla colaborare cu „ereticii“ (da, *amenințat*, vreți numele?),—o, atunci e *dezinteresat*, și se poate așeza la dreapta... Părintelui, în templul cristalin al Literaturii neprihănite...

Dar trebuie să isprăvim odată cu toate aceste insinuări și șoapte perfide,—și măcar pentru a curăți literatura pe viitor de aceste apucături de suburbie trebuie să ne coborîm până la... suburbanii ei.

Și ne permitem o întrebare indiscretă:

Nu știm tirajul confrăților din suburbie, dar dacă el este egal cu al nostru, ce fac ei, în *dezinteresarea lor*, cu aurul vulgar ce curge în lăzile lor? (căci beneficiile lor trebuie să fie cu mult mai mari ca ale noastre,—prețul și dimensiunile revistei noastre neputînd da decît beneficii relativ modeste chiar cu tirajul nostru).

Și acum să judecați acest curios fel de a gândi.

Dacă noi, membri de redacție, n'am munci, cum muncim, *gratuit* —și față de proporțiile pe care le-a luat opera noastră noi muncim mai mult decît toți „confrații” împreună,—dacă, zic, n'am munci *gratuit*, ci am încasa noi înșine toate beneficiile realizate,—noi am da, după adorabilii noștri confrăți, dovada de... dezinteresare!...

Iar fiind-că noi am reușit să facem pe cetitorii romîni să ne dea puține mijloace pentru onorariile, foarte modeste încă, ale *unora* din muncitorii pe ogorul literar,—din afară din redacție,—noi introducem „mercantilismul” în literatură!...

Cerem iertare cetitorilor.

Doi ani de zile am păstrat o tăcere disprețuitoare față de toate insinuările și calomniile, chiar cînd veniau de la oameni, cărora situația lor înaltă nu le îngăduia uneltiri dosnice. Am stăpînit dezgustul nostru înfrînd în aceste detalii, pentru a le pune, înșirînd capăt,—și tot numai dezgustul ne oprește să desvălim, cu acte și probe, cîtă josnicie morală se poate ascunde în dosul unei gesticulații de dezinteresare.

Dar dacă am dori, pentru atmosfera morală a literaturii, să dispară din ea astfel de porniri și apucături,—ele nu ne vor descuraja, nu ne vor opri în calea noastră.

Dacă, întemeind această revistă, noi am urmărit în primul rînd să creăm o tribună pentru propaganda ideilor noastre, sîntem fericiți, că în același timp putem aduce literaturii un mare serviciu și în altă ordine de idei.

Scriam în acest loc după încheierea primului an al revistei:

„Munca literară cere încordarea tuturor puterilor sufletești; o dezvoltare normală a literaturii și, în consecință, a culturii naționale, nu e cu puțință cîtă vreme, pentru a-și asigura pînea zilnică, un Brătescu-Voi-nești e silit să facă advocatură, un Vlăhuță, Coșbuc, sau Sadoveanu să zgrîie hîrtia șease sau opt ceasuri pe zi într'o cancelarie oare-care, un Carageale sau Gherea să se apuce de negustorie, în loc ca, în mod firesc și fără efortare în direcție străină, să-și găsească în îndeplinirea misiunii lor proprii și răsplata muncii, atît de necesară neamului *). Vă închipuiți pe un Goethe, Heine, Maupassant sau Balzac, etc., tîind toată ziua șuncă, pledînd pentru „aplicarea art. 151”, sau scriind circulare administrative, *pentru a putea trăi?*”

„Dacă membrii redacției noastre au muncit și muncesc și acum, fără nici o remunerație, totuși, făcînd apel la forțele literare din toate părțile Romînimii, am socotit că ar fi și nedrept și chiar imoral, ca o revistă ce se adresează unui popor de peste 12 milioane,—fiindcă pentru literatura și cultura națională nu există hotare—să nu poată *forța* pe cetitorii ei să contribuie, în schimbul momentelor de distracție sau ins-

*) „Dacă Gr. Alexandrescu n'ar fi fost toată viața lui angajat, ar fi devenit unul din cei dintîi literați ai Orientului...” (Eminescu, „Scrieri politice și literare”, Vol. I, pag. 29).

„trucrie ce li se oferă, la o răsplată cît de modestă a muncii literaţilor,— „punîndu-se ast-fel un început modest, e adevărat, al unei dezvoltări „literare normale“...

Colaboratorii noştri, asigurînd revistei simpatiile statornice ale cetitorilor, ne-au înlesnit această sarcină, chiar peste aşteptările noastre.

Putem privi cu mîndrie îndărat şi cu încredere în viitor: *Viaţa romînească* va însemna şi din acest punct de vedere o epocă în istoria literaturii noastre.

*

Post-scriptum.—Rîndurile de mai sus erau scrise, cînd am găsit în No. 7 al „Neamului romînesc“ următoarea afirmare :

„A fost cu neputinţă ca din sărăcia *Sămănătorului* să se poată „împărţi salarii ca acelea care se puteau oferi de *Viaţa romînească* ce se „razimă şi pe o puternică organizaţie politică, ai cărei membri o susţin „cu toţii, înţelegîndu-i însemnata faţă de *Convorbirile literare* ju- „nimiste“...

Mai trebuie să repetăm, că aici d. Iorga, în a cărei bună credinţă nu avem motive să ne îndoim, prin cuvintele subliniate se face ecou, acelorăşi calomnii şi insinuări ?

Nu, d-le Iorga, nu sîntem nici organ de partid, şi n'am avut nici un sprijin material, sau măcar moral, din partea vreunui partid,—deşi, bine înţeles, avem mulţi colaboratori dintre liberali, dar şi dintre conservatori şi chiar junimişti, şi mai ales dintre oameni ce sînt în afară de ori-ce partid. Oricine primeşte să conlucreze cu noi, în cadrul concepţiunii moderne şi democratice pe care o reprezentăm în viaţa noastră intelectuală,—e bine venit,—ori unde l'ar fi dus „combinaţiunile“ de partid, de cari, după caracterul publicaţiunii noastre, nu putem ţine seamă.

„PENTRU CE S'AU RĂSCULAT ȚĂRANII?“

Cetitorii cunosc volumul „Pămîntul, stăpînii şi sătenii“ al colaboratorului nostru, d. Radu Rosetti,—cea mai însemnată lucrare istorică din ultimele decenii. Sub titlul de „Pentru ce s'au răsculat țăranii?“ d. Rosetti publică acum un nou volum, care se prezintă ca o continuare a celui dintăiu. În numărul viitor al „Vieţii romîneşti“, vom publica o recenzie amănunţită a acestei extrem de importante scrieri, pe care o recomandăm cu căldură tuturor cetitorilor noştri, cari voesc să-şi dea seama de cauzele adînci ale situaţiunii actuale.

ULTIMA OARĂ

D. Mehedinţi, fericitul tată al lui „Kebias“, făcînd luna trecută o mică exploraţie în pampasurile literaturii americane, a descoperit pe un oarecare scriitor... „*Samuel Klains (M. Twain)*...“ Detalii senzaţionale la „Re-vista Revistelor“....

P. Nicanor & Co.